

gospodarske, obrtniške in narodne.

Izhajajo vsak petek ter stanejo v tiskarni prejemanje za celo leto 3 gld. 50 kr., za pol leta 1 gld. 75 kr. in za četrt leta 90 kr., — po pošti prejemanje pa za celo leto 4 gld., za pol leta 2 gld. in za četrt leta 1 gld. — Za prinašanje na dom v Ljubljani se plača na leto 40 kr. Naročnino prejema upravništvo v Blasnikovi tiskarni. — Oglase (inserate) vzprejmlje upravništvo, in se plača za vsako vrsto za enkrat 8 kr., za dvakrat 12 kr., za trikrat 15 kr. — Dopisi naj se pošiljajo uredništvu „Novic“.

V Ljubljani 10. aprila 1896.

Politiški oddelek.

Slovenščina pri porotnih sodbah.

V Gorici, Rovinju in Trstu se vrše največ čisto italijanske porotne sodbe, naj tudi zatoženec ne razume besedice italijanske. Slovenski poslanci so se zaradi tega že pritoževali na Dunaju, ali nič ne pomaga. V Gorici se je že bilo odpomoglo temu nedostatku jeden pot, ali drugi pot so se pa zopet vzeli samo Italijani za porotnike. Tudi v Istri je vlada že nekaj poskušala uvesti slovanske porote, in bila naročila, da se naj za porotnike jemlje le ljudje, ki so poleg italijanščine tudi slovanščine zmožni. Italijani so se pritožili in najvišje sodišče je razveljavilo že sestavljene sezname porotnikov. Doživeli smo, kar se je često godilo pod Pražakom, da so sodišča ravnala proti vladnim odredbam, češ, da te odredbe niso zakonite.

Sedanji zakon o porotnih sodbah je nekaj pomakljiv. To je naravno, kajti izdal se je še pod čisto liberalno vlado, ko so nemški liberalci bili na vrhuncu svoje slave. Sicer pa tudi mnogi poslanci na to mislili niso, kako se bode zakon pristranski rabil.

V Trstu je nedavno bila obsojena na smrt neka Slovenka, in obravnava je bila čisto italijanska, izpovedbe prič je italijanskim porotnikom prevajal poseben tolmač. Če se mu je posrečilo pogoditi pravi smisel izpovedeb, ne vemo, koliko je pa gotovo, da pri takem prevajanju porotniki ne morejo dobiti istega vtisa, kakor bi ga, ko bi sami priče razumeli. Na podoben način, kakor v Trstu vrše se porotne sodbe tudi v Celovcu. Tudi tukaj običajno porotniki ne razumejo slovenski, naj je tudi Slovenec na zatožni klopi. Vsa razprava je nemška, kak sodnji pisar pa prevaja slovenske izpovedbe zatožencev in prič.

Omeniti pa moramo, da običajno ni tolmač kdo, ki bi bil sam mogel dokazati, da se je kdaj slovenščine učil na kaki srednji šoli, temveč kak navaden pisar ali pa

kak avskultant, ki slučajno od doma še ni slovenščine popolnoma pozabil. Priseženi taki tolmači niso, kolikor je nam znano, zatorej si lahko mislimo, kako malomarno opravljajo tak posel.

Sedanji pravosodni minister gotovo ni mož, kateremu bi se moglo očitati, da je Slovencem preveč naklonjen, a vendar je on sam spoznal, da se pri obravnavah s tolmači ne doseza namen porotnih sodeb in obetal je, da bode odpomogel takim nedostatkom, kolikor je mogoče v mejah sedanjega zakona o porotnih sodbah. Dalje je rekel, da ne more iti. Mi v ministrove besede nimamo zaupanja. Bil je sam predsednik graškemu nadsodišču, ali ni ničesa storil, da bi se odpravili taki nedostaki v okolišju tega nadsodišča. Misliti si pač ne moremo, da bi minister ne vedel, kakšne so razmere pri porotnem sodišču v Celovcu. Zdi se nam, da mu manka dobre volje, odpraviti podobne nedostatke.

Pa ne le na Primorskem in v Celovcu, temveč tudi pri celjskem sodišču se dogajajo stvari, ki se ne vjemajo z namencm porotnih sodeb. Te dni sta bila pred porotniki dva moža obtožena zaradi umora. Zagovarjal ju je slovenski odvetnik dr. Dečko. Govoril je slovenski, ker sta bila zatoženca Slovenca. Jeden porotnikov se pa oglasi, da naj bi mu vsaj slovenski govor na nemški raztolmačil, ker on nove slovenščine ne razume. Zagovornik mu ni ustregel in zaradi tega je bil velik hrup po liberalnih listih.

Tukaj smo mi prepričani, da je dotični porotnik slovenski razumel, in je le hotel nekako demonstrirati proti pismeni slovenščini. Če pa ni bil zmožen, ni imel potrebnih sposobnostij za porotnika pri obravnavi, v kateri je bilo poklicanih več slovenskih prič. Izgovarjanje z novo slovenščino je prazno. Kdor pismeno jezika ne zna, v katerem se vrši obravnava, ni zmožen za porotnika. Kako bi se smejali v Gradcu, ko bi kak porotnik vstal, naj mu zagovornik raztolmači, kaj je govoril, ker on le pismene nemščine ne razume. Hitro bi spoznali, da tako malo inteligenčen mož ni za porotnika. Lahko pa rečemo, da se pismena nemščina dosti bolje loči od gorenješta-

nerskih dijalektov, kakor pa pismena slovenščina od štajerskega narečja. Naši nasprotniki bi s tem, da nočejo znati slovenščine samo radi preprečili slovensko uradovanje, ker po posamičnih narečjih se pač uradovati ne more.

Dolžnost pravosodnega ministra je vse potrebno ukreniti, da se ne bodo jemali za porotnike moške, ki nimajo potrebnega jezikovnega znanja. Povsod se bode našlo dovolj za porotnike sposobnih mož, ki bodo tudi dotične jezike znali.

Če pa v mejah sedanjega zakona ni mogoče odpraviti nedostatka, naj pa družega predloži državnemu zboru, vsaj sedanjemu zakon vendar ni bil sklenjen za večne čase. Tu gre za koristi rednega pravosodja. Stvar je važna, če se pomisli, da gre pri porotnih obravnavah večkrat ne le za osebno prostost, temveč tudi za življenje.

Politični pregled.

Celovski župan se je odpovedal deželnemu poslanstvu in županstvu. Posch je liberalce, v Celovcu pa je nemško-narodna stranka tako mogočna postala, da Posch sam spozna, da je najbolje zanj, da se kar umakne. Pri državnozborni volitvi so mu volilci že itak izrekli nezaupanje s tem, da so volili Dobernigga, ki je bil njegov protikandidat.

Okrožno sodišče se namerava osnovati v Mariboru. V okoliš okrožnega sodišča se bodo uvrstili tudi nekateri čisto nemški okraj. Mi Slovenci se tega ne moremo veseliti, kajti, če bode dosti Nemcev v okolišu, se bode slovenščina le prezirala. Posebno glede porotnih sodišč bode to neugodno. Večkrat se bode pripetilo, da bode Slovenec prišel pred porotnike, ki ne bodo večji slovenskega jezika. Po našem mnenju bi bilo pametneje, da se sodiški okoliši razdele po narodnosti.

Mladočehi niso nič kaj v prijetnem položaju. Od jedne strani jih napadajo radikalci, od druge pa Staročehi. Tiralni so preveč brezozirni boj proti Staročehom in postavljali so se preveč na skrajno stališče. Sedaj bi jo pa radi zasukali, a lahko ne gre. Vspehi mladočeške politike so še jako majhni. Odnosaji mej njimi so nejasni. Badeni dosedaj ni jim na ljubo družega storil, kakor da je odstranil grofa Thuna. Pa še o tem se ne ve, če je Badeni ustregel Mladočehom ali so pa Mladočehi Badeniju. Ministerski predsednik je namreč dobro videl, da Thun ne bode maral plesati, kakor mu bode on godel in je naravno, da se ga je sam želel znebiti. Za druge zahteve Mladočehov se Badeni do sedaj ni nič zmenil.

Državna kvota. — Madjari se grozno jeze, da zahteva Avstrija povišanje doneska Ogerske k skupnim državnim stroškom. Avstrijska kvotna deputacija je izračunila, da bi morali Ogri plačati 42 %, namesto 30 %, katere so dosedaj plačevali. Ogerski vladni listi člane avstrijske kvotne deputacije primerjajo s konjskimi mešetarji na sejmišču. Gotovo je že sedaj, da se letos pogodba ne dožene in se bode morala začasno podaljšati. Pa tudi drugo leto ni gotovo, da bi se doseglo sporazumljenje. Ogri so trdovratni, posebno ker so vajeni, da je jim dosedaj Avstrija vselej odjenjala. Sedaj se pa nadejamo, da se motijo, kajti narediti se mora konec temu, da bi Avstrija tako rekoč Ogersko vzdrževala.

Ogerska tisočletnica. — K slovesnosti tisočletnice ogerske države so povabili tudi avstrijske državne poslance in člane gospodske zbornice. Kakor se pa govori ne pojde v Budimpešto noben slovanski poslanec, pa tudi noben proti-

semitisk, niti nemško-naroden. Samo nemški liberalci in pa kak konservativni poslanec se utegne zgubiti v Budimpešto. — Po Budimpešti se je te dni razširila govorica, da pojde v Budimpešto tudi dr. Lueger in bode ondu na nekem shodu tudi govoril. Ogerski židje bili so že v največjem strahu. Bali so se že, da zanese protisemitizem v Budimpešto. V veliko veselje budimpeštanskih židov pa dr. Lueger ni nikdar mislil iti k tisočletnici v Budimpešto.

Italijani v Afriki. — Položaj Italijanov v Afriki je nespremenjen. General Baldissera pridno oraganizuje svojo vojsko, istatako kralj abesinski Menelik. Italjanski vojski pomankuje živeža in vode. Baldissera se pogaja z Menelikom, ki zahteva po 1000 frankov za vjete italijanske vojake in po 10.000 frankov za vjete častnike. Vseh vjetih vojakov je 2000 mej temi 50 častnikov. Odškodnina bi torej znašala dva in pol milijona frankov. Poroča se, da je Menelik svojo prejšnjo zahtevo, ko je zahteval 12 milijonov vojne odškodnine umaknil, kar pa ni verjetno. Sploh vsa poročila iz Afrike niso nič kaj zanesljiva. — Baratieri, general, ki je izgubil bitko pri Adui, stoji pred vojaškim sodiščem v Masavi, vendar se mu najbrže ne zgodi ničesar hudega.

Vatikan in Rusija. — Bo li Vatikan zastopan pri kronanju ruskega cesarja, še ni določeno. Vatikan je napram Rusiji izrazil zahtevo, da bi se morala zastopniku papeževemu dati ob tej priliki prednost pred vsemi drugimi tujimi odposlanci. V Vatikanu so mnenja, da bi bila Rusija s to zahtevo zadovoljna, če bi papeža zastopal kak kardinal. Papež bo o tem konečno odločil, ko dospe odgovor od ruske vlade na gori omenjeno zahtevo.

Bolgarija. — Sedaj, ko se je izvršilo sporazumljenje Bolgarije z Rusijo, prišla so na površje razna vprašanja, katera so prej v ozadje potisnjena popolnoma mirovala. Bolgarsko narodno cerkev, ki se je v namen, da bi v narodnem oziru mogla bolj delovati za Bolgarijo, ločila od grške cerkve, hočejo zopet s to spojiti. Carigrajski patrijarh si s pomočjo Rusije veliko prizadeva za to. Potem bi bil bolgarski eksarh podrejen carigrajskemu patrijarhu, a ohranil bi vendar neko večjo samostojnost. Da pa carigrajski patrijarh dela na to, je povod najbolj to, ker bi rad slovansko liturgijo izpodrinil posebno iz Makedonije. To bi se potem tudi v resnici zgodilo. Da pa v to ne bodo Bolgari radi privolili je umevno. Oni dobro vedo, kaj zmore storiti za narod narodna cerkev in kako se brez te potujčenja pospešuje. Saj so vendar Bolgari prav istega vzroka si ustanovili narodno cerkev in se ločili od grške, ker so hoteli tudi s pomočjo cerkveno delati za narod. Politični nameni so takrat Bolgare vodili in politični nameni vodijo tudi sedaj one, ki hrepene po zopetni združitvi bolgarske cerkve z grško.

Francija. — Hud boj mej posameznimi strankami se bje v francoski poslanski zbornici in senatu (po naše gosposki zbornici). Na vladnem krmilu so sedaj radikalci z ministerskim predsednikom Bourgois na čelu. Zmerni republikanci in konservativci so skušali že v poslanski zbornici ovreči to radikalno vlado, a ni šlo. V senatu se jim je posrečilo, da je bila vsprejeta resolucija, s katero se izreka nezaupanje vladi; toda vlada se je izjavila, da ne demisionira vsled te nezaupnice. Ministerskemu predsedniku se je posrečilo pridobiti popolnoma za se republikanskega predsednika. Ta boj se gre pa v prvi vrsti za to, ker so pred durmi občinske volitve, ki so jako važnega političnega pomena. Katera stranka bo začasa volitev na krmilu, ta bo prodrila. Ker občinski odbori volijo člane senata, se bo z občinskimi volitvami odločilo tudi politično mnenje senata. Ima pa li radikalna stranka enkrat senat za se, potem bo lahko svojevoljno gospodarila. Tega se pa boje zmerni republikanci in konservativci.